

Regional utveckling
Frida BergmanDatum
2017-02-08Dnr
17RS845Sida
1(9)

N2017/00222/HL

Distribution

Yttrande över landsbygdskommitténs slutbetänkande (SOU 2017:1) För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd

Landstinget Västernorrland välkomnar varmt landsbygdskommitténs ambitioner att skapa en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder och understryker vikten av att denna ambition genomsyrar alla nationella politikområden. Som regionalt utvecklingsansvarig organisation vill landstinget betona att landsbygdsutveckling i Västernorrland i stor utsträckning är det samma som regional utveckling, då hela regionen klassas som landsbygd enligt Jordbruksverkets definitioner.

Landstinget Västernorrland ställer sig därför till fullo bakom kommitténs delmål:

- *Landsbygdernas förutsättningar tas till vara för att skapa ett mångsidigt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv med god förmåga till förnyelse.*
- *Hela landet drar nytta av digitaliseringens möjligheter.*
- *En infrastruktur som säkerställer person- och godstransporter till medborgarna och näringslivet i landsbygderna.*
- *Utbildningssystemet säkerställer kompetensförsörjningen och ökar tillgängligheten till högre utbildning i hela landet.*
- *En samhällsplanering som underlättar landsbygdernas utveckling.*
- *Bosättning i landsbygderna underlättas.*
- *Likvärdig tillgång till vård, skola och omsorg oberoende av bostadsort.*
- *God tillgång till kommersiell service.*
- *Likvärdiga möjligheter att utöva och uppleva kultur oberoende av bostadsort.*
- *Staten är fysiskt närvarande i landsbygderna med arbetsplatser, myndighetsservice och polis.*
- *Staten främjar det civila samhällets engagemang i landsbygdernas utveckling.*

Landstinget framhåller att det är de sammantagna effekterna av de olika delmålen tillsammans som avgör om möjligheten att ta tillvara landsbygdernas potential kommer att förverkligas. Samtidigt är tidsperspektiven för genomförandet av initiativen avgörande. Det är därför inte helt tillfredsställande att många av förslagen i slutbetänkandet handlar om att "vidare utreda", "ta initiativ till" och "titta på" utan angivna tidshorisonter.

Transportinfrastrukturen spelar en essentiell roll för möjligheterna att leva, bo och verka på landsbygderna. Landstinget Västernorrland anser att det framträder i alldeles för liten utsträckning i utredningen.

Postadress

Storgatan 1
871 85 Härnösand

Besöksadress

Landstingets kansli

Telefon

0611-80000

Telefax

E-post

landstinget.vasternorrland@lvn.se

Regional utveckling och landsbygdsutveckling

I slutbetänkandet anges ingen specifik definition av landsbygder eller landsbygdsutveckling, men det kan konstateras att det rör mycket mer än det som skulle kunna definieras som jordbruksfrågor då områden som infrastruktur, kompetensförsörjning, näringsliv och samhällsservice omfattas. Det betyder att det för många regioner, inklusive Västernorrland, går att sätta likhetstecken mellan regional utveckling och landsbygdsutveckling. Det är viktigt att poängtera att det regionala utvecklingsansvaret är territoriellt och därmed omfattar både tätorter och landsbygd, något som även tas hänsyn till i våra regionala strategier och insatser.

Landstinget Västernorrland ifrågasätter därför kommitténs ansats att se landsbygdsutveckling som fristående från regional utveckling. Att dela upp det regionala utvecklingsansvaret i landsbygdsutveckling respektive regional utveckling, kan tvärt emot intentionerna bidra till att öka klyftan mellan stad och landsbygd. Landstinget noterar också att den viktiga kopplingen mellan stad och land och dess beroende av varandra adresseras förvånansvärt lite i slutbetänkandet.

Att slutbetänkandet ofta föreslår Jordbruksverket som samordnande i de identifierade insatserna samtidigt som Tillväxtverket är ansvarig för regional utveckling anser landstinget vara olycklig. Landstinget anser istället att Tillväxtverket och de regionalt utvecklingsansvariga organisationerna till största del ska ansvara för landsbygdsfrågorna såsom de omfattas av slutbetänkandet. Det är även i linje med OECDs rekommendationer i Monitoring review Sweden 2017 där de uttrycker att regional utveckling och landsbygdsutveckling bör hanteras integrerat. Förslagsvis skulle ansvaret för landsbygdernas utveckling ytterligare kunna förtydligas i lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län.

Landstinget ifrågasätter även nuvarande upplägg med en landsbygdspolitik som kanaliseras via EUs finansiella instrument landsbygdsprogrammet och länsstyrelserna, istället för de politiska strukturer som i 19 län är ansvariga för utvecklingen inom det regionala territoriet.

Ny stödkarta för ”mest utsatta” kommuner

Landstinget Västernorrland välkomnar utformningen av ett speciellt åtgärdspaket till utsatta kommuner på landsbygderna, men ifrågasätter logiken i att peka ut 23 kommuner som ”mest utsatt” då de problem som beskrivs omfattar ett större antal kommuner. Kommitténs nykonstruerade indelning är dessutom otydlig i sin utformning och det är svårt att se hur kommittén har kommit fram till de 23 kommunerna/områdena då indelningen inte enbart utgår från officiell statistik.

Dessutom skiljer sig definitionen ifrån de definitioner som används av Jordbruksverket och i andra stödsammanhang som till exempel regionala företagsstöd. Det leder till en inkonsekvens i hur vissa kommuner klassificeras och behandlas. Klassificeringen i betänkandet leder till att angränsande kommuner med liknande karaktäristik skulle kunna behandlas avsevärt olika gällande de riktade insatserna, i de fall där endast en av två gränsande kommuner ingår i de 23 utpekade. Det kan leda till mycket ojämlika förutsättningar för kommuner som på papperet har samma problematik.

Landstinget Västernorrland föreslår därför att de befintliga definitioner som används för regionalt företagsstöd, uppdelat i A-B-områden tillämpas även här och att alla A-områden ingår i gruppen ”mest utsatta”.

Styrning och organisering

Landstinget Västernorrland välkomnar kommitténs insikt att ett statligt helhetsperspektiv är centralt för att skapa verkliga förutsättningar för en sammanhållen landsbygdspolitik. Under lång tid har strategier inom landsbygds- och regionalpolitiken oftast inte respekterats inom de sektorspolitiska områdena, vilket gjort att de tappat genomslagskraft. Behovet av styrning och rutiner på nationell nivå är absolut nödvändigt för att skapa ett verkligt horisontellt angreppssätt i politik och myndighetsutövning.

Det är idag en motsättning att regelverk och policy generellt tas fram ur ett storstadsperspektiv, men förväntas skapa effekter i hela landet. Landstinget Västernorrland välkomnar därför förslaget om att konsekvenser för landsbygden blir en obligatorisk del av utredningar, propositioner och regeringsbeslut. Särskilt viktigt är förslaget om att ett landsbygdspolitiskt ansvar tydliggörs i respektive myndighets instruktion. Det är värt att notera att även OECD i sina Territorial reviews: Northern Sparsley Populated Areas samt Sweden 2017 påpekar att sektorspolitik på Svensk nationell nivå inte är tillräckligt effektivt utformad för att kunna tillvarata potentialen av de unika och varierande förhållandena i Sveriges olika regioner.

Kan en sammanhållen landsbygdspolitik genomföras på riktigt bedömer Landstinget Västernorrland att det positivt kommer att påverka såväl landsbygderna som regioner och Sverige som helhet.

Näringsliv och företagande

Landsbygden har varit och är en grogrund en stor andel entreprenörskap och innovation, något som tidigare inte tillräckligt beaktats i nationella strategier och

av sektorsmyndigheter. Inom innovationsområdet upplevs det ofta som att satsningar till obefogat stor andel ges till så kallade "täta miljöer" och att myndigheter som Vinnova inte erkänner innovationspotentialen utanför storstadsområdena.

Bioekonomin och de platsbundna näringarna (besöksnäring) har stor betydelse för tillväxt, och inte minst för utvecklingen av en fossilfri ekonomi. De måste dock ges förutsättningar för att kunna utvecklas och växa. Vikten av en fungerande infrastruktur och förutsättningar för kompetensförsörjning kan inte nog understrykas i sammanhanget.

Landstinget Västernorrland:

- Ställer sig bakom förslaget om ett forskningscentrum för regional- och landsbygdsekonomisk forskning. Bättre kunskap om förutsättningar och potentialen hos näringslivet på landsbygderna skulle kunna bidra till att politik och policy bättre utgår från andra förutsättningar än de i storstadsområdena.
- Välkomnar initiativen att ge Almi och Saminvest AB nya uppdrag gentemot företag i glea kommuner för att öka tillgången på finansiellt kapital.
- Ser särskilt positivt på ett tydligt Vinnova-uppdrag för inkubatorverksamhet i landsbygd och stöd för innovation kopplat till bioekonomi.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Infrastruktur är en av de viktigaste pusselbitarna för att tillvara ta potentialen i hela Sverige. En Orts attraktivitet beror till stor del på förutsättningar kopplade till transportinfrastruktur och digital infrastruktur. Dessa är också avgörande för tillgången på och utvecklingen av samhällsservice och näringsliv, inklusive besöksnäring.

Landstinget Västernorrland:

- Stödjer fullt förslaget att fullborda bredbandsutbyggnaden och anser att Post- och Telestyrelsen bör samarbeta kontinuerligt med regionerna och kommunerna för att ta fram uppdaterade marknadsanalyser/behovsanalyser som ett underlag för att fullborda bredbandsutbyggnaden.

- Välkomnar tillskottet till landsbygdsprogrammet för bredbandsutbyggnad och understryker att stöden bör riktas om till de områden där kommersiell utbyggnad inte bedöms kunna realiseras inom minst en 3-årsperiod.
- Påpekar att det måste vara upp till varje region/länsstyrelse att utforma bredbandsupphandlingarna. En sådan upphandling bör kunna utformas i flera upphandlingsområden och ska ske i samverkan med kommunerna.
- Anser det absolut nödvändigt att säkerställa att de hushåll och företag som blir utan kopparnät får tillgång till bredband.
- Ser positivt på en utredning kring hur digital infrastruktur kan organiseras som ett femte transportslag efter 2025.

Stora delar av den svenska exporten kommer från naturresurser ute i landet som i förlängningen ska nå internationella marknader. Det krävs därmed en robust transportinfrastruktur i hela landet. Ett ökat fokus på bioekonomi och övergripande mål om att nå miljö- och klimatmål ökar behoven av satsningar på infrastruktur i norrlandslänen/landsbygd. Transporter på järnväg är en del av lösningen, men idag är järnvägsnätet underdimensionerat och eftersatt i flera delar av vår region. Regioners konkurrens- och attraktionskraft urholkas när företag inte kan transportera sitt gods på ett tillfredsställande sätt och när kompetensförsörjningen undermineras av tågtrafik som tar längre tid än för 10 år sedan, om den fungerar alls. Samtidigt ser vi hur modern tågtrafik kan skapa nya tillväxtförutsättningar, till exempel regional tågtrafik i Norrlands kustland som möjliggjort arbets- och studiependling och regionförstoring.

Landstinget Västernorrland:

- Välkomnar att finansiering för de föreslagna initiativen åstadkoms genom att reseavdraget ses över och designas utifrån behoven på landsbygderna. Det är speciellt viktigt att reseavdraget utformas på ett sätt som stimulerar till hållbara resor genom att främst riktas till områden där kollektivtrafiken inte är ett alternativ.
- Stödjer konstaterandet att det är angeläget att landsbygdernas behov kommer till uttryck i den fysiska infrastrukturplaneringen på nationell och regional nivå.
- Understryker vikten av att de samhällsekonomiska analyserna vid infrastruktursatsningar vidgas. Dagens fokus på ”samhällsekonomisk nytta” måste skifta till att förhållas tydligare till övergripande mål som ”hållbar trafikförsörjning i hela landet” samt bättre fånga godsnyttorna och inkludera fördelningsanalyser. Bra beslutsunderlag som allsidigt belyser effekterna kan ge politiken bra förutsättningar att ta väl avvägda beslut.

- Påpekar att det är de regionalt utvecklingsansvariga organisationerna som är planupprättare, inte länsstyrelserna (utom i Stockholms län). För ett stort antal län är landsbygdsutveckling och regional utveckling tätt kopplade och kan inte skiljas åt. Landstinget Västernorrland anser därför att ansvaret för att identifiera landsbygdsutvecklingsperspektiv inom infrastruktur ska ligga hos de regionalt utvecklingsansvariga.
- Ser positivt på utredningen för att på sikt undanröja lagliga hinder för en ökad samordning av särskilda persontransporter. Det är också viktigt att en eventuellt ny lagstiftning på området möjliggör och stimulerar till en integrering av allmänna och särskilda persontransporter på landsbygden.
- Stödjer fullt initiativ för att främja organiserad samåkning, vilket är helt avgörande för att kommunerna och landstingen (som ansvariga för den regionala kollektivtrafiken) i samverkan med civilsamhället ska kunna tillhandahålla långsiktigt hållbar service på landsbygden.

Landstinget Västernorrland förespråkar därför att regeringen inför ett åttonde undantag i Yrkestrafikförordningen (2012:237). 1 kap., 2§ bör ändras så att trafik som ingår i den regionala kollektivtrafikmyndighetens trafikförsörjningsprogram och som utförs av frivilliga vilka endast får ekonomiskt bidrag till fordon inte anses som yrkesmässig trafik. Det skulle möjliggöra kollektivtrafik/samåkningslösningar som är ändamålsenliga samt ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbara.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningsfrågan är mer aktuell än någonsin och det gäller även på landsbygderna. Enligt Tillväxtverkets undersökning Företagens villkor och verklighet är kompetensstillförsel det största tillväxthindret för Västernorrlands företag samtidigt som situationen i offentlig verksamhet är kritisk med stora pensionsavgångar i sikte. En stor tillgång är den ökade andelen utrikes födda, men det krävs insatser i olika former för att de ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

De regionala kompetensplattformarna finns idag etablerade för samverkan mellan kommuner, myndigheter, branscher och utbildningsaktörer. Plattformarnas arbete omfattar naturligtvis hela regionen, utan avgränsning mellan landsbygd och stad.

Landstinget Västernorrland:

- Välkomnar förslaget om en ökad tillgänglighet till högre utbildning och satsningar på kommunala lärcentra.

- Poängterar vikten av att utbildningsutbudet anpassas till de lokala och regionala behoven då matchningen på arbetsmarknaden är en nyckelfråga. Det gäller dock inte bara högskoleutbildning utan även yrkesutbildningar, samt resurser för kompletterande yrkesvux och validering med bred geografisk spridning.
- Vill särskilt understryka att även folkbildning bör ses som en resurs för kompetensförsörjningen.
- Anser att förslaget om nedsättning av studielån på landsbygden är intressant att vidare utreda.
- Motsätter sig förslaget om att ge kompetensplattformarna som huvuduppgift att förse de lokala lärcentra med statistik. Kompetensplattformarnas arbete omfattar statistik och underlag, men är mycket bredare än så. Det är upp till aktörerna i de regionala kompetensplattformarna att identifiera gemensamma behov, prioriteringar och insatser.

Samhällsplanering och bostadsbyggande.

Det råder bostadsbrist i alla länets kommuner, vilket utgör ett hinder för unga och nyanlända att stanna eller etablera sig där de vill. Det motverkar även attraktionskraften generellt. Särskilt problematisk är finansieringen av nybyggnation då kostnaden för att bygga ett nytt boende på landsbygden ofta överstiger marknadsvärdet, vilket leder till svårigheter att få lån hos bankerna.

- Landstinget Västernorrland anser därför att möjligheten till landsbygdslån för bostadsbyggande är av stor vikt.

Kommersiell service välfärdstjänster och kultur

Välfärdstjänster och kommersiell service är grundförutsättningar för att kunna bo och verka på landsbygden. Tillgång till kultur är en demokratifråga, men också viktig för en plats attraktivitet.

Landstinget Västernorrland:

- Understryker statens ansvar att säkerställa de ekonomiska förutsättningarna för en likvärdig samhällsservice och utbildning i alla delar av landet.
- Välkomnar därför en översyn av skatteutjämningsystemet då det bygger på delvis inaktuella uppgifter. Landstinget påpekar dock att systemets utformning som sådan får landsbygden att framstå som tärande, när den i verkligheten bidrar med enorma resurser. Om tillväxtpotentialen i

bioekonomi, energi och övrigt näringsliv på landsbygderna ska kunna tillvaratas måste tydligare återbäring ges till de områden där resurserna tas, för att skapa basutbud av service och välfärd, samt attraktiva livsmiljöer.

- Påpekar att regionalt utvecklingsansvariga organ har ansvar för kommersiell service genom framtagandet av serviceprogram. De bör därför representeras i utformningen av vägledning för kommunerna gällande serviceperspektiv i översiktsplaneringen.
- Understryker att kultursamverkansmodellen betyder att kultur genomförs i hela regionen, inklusive på landsbygd, men att det uppdraget ytterligare kan förtydligas. Ett tydligare uppdrag med ökad geografisk spridning kräver dock mer resurser till området. Landstinget ser här möjligheter till fördjupad samverkan mellan Norrlandslänen.

Statens närvaro i landsbygderna

Landstinget ser positivt på utlokalisering av statlig verksamhet. Västernorrland har sedan 2005 i antal förlorat 1 239 förvärvsarbeten inom statlig verksamhet. Det är flest i landet, vilket haft en stor effekt på utvecklingen i flera av regionens kommuner.

Landstinget Västernorrland:

- Ser positivt på en ny organisation för statlig lokal service, med obligatorisk samverkan mellan myndigheter och närvaro i alla FA-regioner. Det bidrar till ett basutbud av service och kan ge ringar på vattnet för andra etableringar.
- Stödjer fullt förslaget att statliga jobb bör utlokaliseras till kommuner och regioner som tappat stort antal statliga jobb.
- Välkomnar speciellt förslaget att nya myndigheter alltid främst ska lokaliseras utanför storstadsregionerna.
- Kräver att polisens närvaro i alla delar av landet säkerställs och välkomnar förslaget gällande krav på maximal insatstid.

Civilsamhället

Landstinget Västernorrland stödjer kommitténs ståndpunkt att civilsamhällets organisationer spelar en särskilt viktig roll på landsbygderna. Inte minst för integrationen av utrikes födda. Landstinget välkomnar därför initiativen att se över hur stöd till organisationer på landsbygderna kan förstärkas och hur kunskapsspridning och arbetssätt kan utvecklas.

Datum
2017-02-08

Dnr

Sida
9(9)

LANDSTINGET VÄSTERNORRLAND

Erik Lövgren
Regionstyrelsens ordförande

Inger Bergström
Regiondirektör